

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

■ Izpitna pola 1 ■

Obča zgodovina

Ponedeljek, 28. avgust 2017 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpisite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte v **izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 1 prazno.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 7 2 5 1 1 1 1 0 2

M 1 7 2 5 1 1 1 1 0 3

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Prve in najstarejše civilizacije so nastale ob velikih rekah. V evrazijskem prostoru so najbolj poznane štiri visoke civilizacije.

Z uporabo slike 1 v barvni prilogi imenom civilizacij dodajte imena rek, ob katerih so se te civilizacije razvile.

_____ egiptovska

_____ sumerska

_____ indska

_____ kitajska

(2 točki)

2. Družba v najstarejših civilizacijah je bila razslojena, saj je temeljila na družbenih razlikah. Kljub temu že poznamo začetke pravne ureditve.

Iz starobabilonske zbirke zakonov:

Če državljan skriva v svoji hiši ubežnika, pa naj bo hlapec, naj bo dvorna dekla ali podložnik, in ga na klic lastnika ne izvleče iz hiše, bo lastnik hiše usmrčen.

(Vir: Zgodovina v slikah, zv. 2, stolpec 589, DZS. Ljubljana, 1975)

S pomočjo zgornjega besedila pojasnite, na katerih področjih se je kazalo delovanje države.

(2 točki)

3. Egipčanska civilizacija je temeljila na namakalnem poljedelstvu. Likovne upodobitve in literarna dela govorijo o nosačih žita, o mlatičih žita in o gradnji prekopov, jarkov, nasipov in zapornic.

Grški zgodovinar Herodot, »oče zgodovinopisja«, piše:

Kralj Sesostris je premeril, kot so pravili, vso zemljo v državi. Slephteni Egipčan je dobil svoj enako velik četverokoten kos zemlje in od njega je za vzdrževanje dvora vsako leto plačeval določen davek v državno zakladnico.

(Vir: Kos, M., Gestrin, F., in Melik, V., 1982: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 8. DZS. Ljubljana)

- 3.1. Kako so se morali ljudje organizirati za izvedbo umetnega namakanja?
3.2. V kakšni obliki so ljudje državi plačevali davek?

(2 točki)

4. Zaradi zahtevnih razmer, v katerih se je razvijalo egiptovsko gospodarstvo, je morala država imeti močno organizacijo. Postavila je vrsto državnih uradnikov in drugih nosilcev javnih služb, ki so skrbeli za delovanje države in državnega aparata.

Na črte pred opise zapišite, kdo je v egiptovski državi opravljal posamezno službo.

- _____ voditelj države, država je njegova last, njegovo ime se ne omenja, pripada mu božje češčenje
- _____ skrbi za vzdrževanje reda in miru v državi, ima osvajalne naloge, dolžnost vseh svobodnih mož
- _____ opravlja verske obrede in skrbi za premoženje svetišč, ukvarja se z znanostjo, ne služi vojaške službe
- _____ skrbi za davčne in administrativne zadeve, vodi veliko sodišče

(2 točki)

5. Za pridobitev visoke sumerske civilizacije velja tudi prva pisava na svetu, ki je bila najprej slikovna, nato so začeli uporabljati glinaste tablice, na katere so s paličico delali znamenja v obliki navpičnih, vodoravnih in poševnih klinov.

- 5.1. Katera pisava, prikazana na sliki 1, se je razvila iz slikovne (piktografske) pisave?
- 5.2. Pojasnite, zakaj so imeli pisarji tako ugledno mesto v družbi.

(2 točki)

Slika 1: Glinasta tablica

(Vir: Berzelak, S., 1997: Zgodovina 1, str. 36. Modrijan. Ljubljana)

6. Predhomerski kulturi, ki sta se razvili na področju celinske Grčije in Egejskega morja, imenujemo s skupnim imenom kretsko-mikenska kultura. Opisuje ju Homer v svojih epih Iliada in Odiseja.

Centralna gospodarska ureditev pri notranjem in zunanjem miru je Kreto vodila do očitnega blagostanja. Znano nam je, da je poljedelstvo cvetelo, da so imeli velike črede živine, močno razvito proizvodnjo olja in bogate vinograde. Z ozemljem onkraj morja je Kreto povezovala močna razpredena trgovska mreža; to nam potrjujejo najdbe predmetov iz Egipta in celotnega egejskega prostora.

(Vir: Zgodovina v slikah, 2. zv., stolpca 696–697. DZS. Ljubljana, 1975)

Iz virov iz Miken, Pilosa in Teb vemo, da je bila v posameznih kneževinah večplastna centralistična fevdalna ureditev. Mikenska trgovina je zajemala vzhodno in zahodno Sredozemlje. Prebivalstvo v številnih vaseh, ki so bile nad polji v bregovih, se je medtem že znatno pomnožilo. Mikensko kulturo odlikujejo mogočni gradovi, palače, kupolasti in jaškasti grobovi, kovinsko okrasje in kamnita plastika.

(Vir: Zgodovina v slikah, 2. zv., stolpec 717, 928. DZS. Ljubljana, 1975)

Izberite črko pred izbrano kulturo in z uporabo slike 2 v barvni prilogi odgovorite na vprašanja.

A KRETA B MIKENE

- 6.1. V katerem delu grškega prostora leži središče te kulture?
- 6.2. Navedite gospodarske panoge, ki so bile temelj njihovega blagostanja.
- 6.3. Kaj je povzročilo propad te kulture?
- 6.4. Katere dosežke te civilizacije lahko občudujemo še danes?

(4 točke)

7. Pri obleganju mesta Troja združenim grškim kraljestvom ni pomagala le vojska. Da so mesto lahko zavzeli, so uporabili zvijačo.
 - 7.1. V čem je Troja pomenila grožnjo za grška kraljestva?
 - 7.2. Pojasnite, kaj pomeni izraz »trojanski konj«.

(2 točki)

8. Grške mestne državice ali polisi so imele različne oblike vladavine. Platon je zapisal:

In nobena polis ne more ohraniti svojega miru, najsi ima kakršne koli zakone, če možje v njej mislijo, da morajo vse razsipno zapraviti in da morajo biti brezdelni v vsem, razen v gostijah in popivanjih ter vnetem prizadevanju za spolne užitke. Zato se v takšnih polis nujno neprestano menjavajo tiranije, oligarhije in demokracije, in tisti, ki so v njih na oblasti, ne morejo prenesti niti tega, da bi slišali za ime pravične in enakopravne državne ureditve.

(Vir: prevod Kocijančič, G., 2004: Platon, Zbrana dela I., str. 1647. Mohorjeva družba. Celje)

- 8.1. Na podlagi zgornjega besedila naštejte oblike oblasti, ki so se razvile v grških polis.
- 8.2. Opišite eno od njih.

(2 točki)

9. Čas od 8. do 6. stoletja pr. Kr. velja v grški zgodovini za čas velike kolonizacije, pri kateri sta sodelovali tako matična Grčija kakor azijska Jonija. Pri reševanju si pomagajte s sliko 3 v barvni prilogi.

- 9.1. Navedite vzroke za kolonizacijo.
- 9.2. Na katerih obalah Zahodnega Sredozemlja so nastale grške kolonije?
- 9.3. Zakaj grške kolonije niso nastale tudi na obalah današnje Alžirije in Tunizije?

(3 točke)

10. Na jugu Peloponeza je v 10. stoletju pr. Kr. grško pleme Dorcev ustanovilo mestno državo Sparto. Ob naselitvi so Dorci stare prebivalce spremenili v brezpravne sužnje in postavili novo ureditev. Na čelu države sta bila dva kralja.

Kadar odhajajo na vojsko, stopata kralja spredaj, pri umiku sta poslednja. Kralja se udeležujeta tudi sej starešinstva, ki šteje 28 članov. V odsotnosti zastopajo njune pravice starešine, ki so z njima v bližnjem sorodstvu; ti imajo potem takem tri glasove, dva za kralja, tretji pa je njihov.

(Vir: Kos, M., Gestrin, F., in Melik, V., 1982: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 14. DZS. Ljubljana)

- 10.1. Navedite, kako imenujemo zbor v zgornjem besedilu omenjenih starešin.
- 10.2. Kakšne so bile njihove pristojnosti?

(2 točki)

11. V 5. stoletju pr. Kr. so Atene postale najbolj demokratično urejena mestna državica. Pri vodenju je sodelovalo veliko število atenskih državljanov. Atene so postale tudi kulturno središče takratnega sveta. Velik del javnih služb so razdeljevali z žrebom.

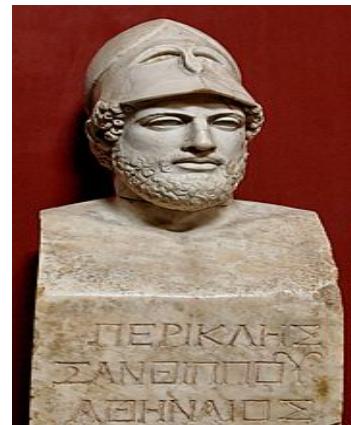
Plutarh je o najpomembnejšem politiku tega obdobja zapisal:

Ljudski skupščini je predlagal celo kopo načrtov za zidanje stavb in obsežen osnutek za podjetja, ki so za ostvaritev zahtevala dolgo dobo. Tako naj bi meščani imeli doma enako pravico do deleža iz javnih dohodkov kakor moštva na ladjah, v garnizijah in vojnih taborih.

(Vir: Kos, M., Gestrin, F., in Melik, V., 1982: Zgodovinska čitanka za šesti razred, str. 18. DZS. Ljubljana)

- 11.1. Kateri politik, prikazan na sliki 2, je dal pečat atenski kulturi in demokraciji v 5. stoletju pr. Kr.?
- 11.2. S pomočjo zgornjega besedila navedite, s kakšnimi ukrepi je ževel v politiko pritegniti čim večje število atenskih državljanov.

(2 točki)

Slika 2: Herma uglednega atenskega politika

(Vir: Petauer, L., 1959: Zgodovina 1, str. 98. Mladinska knjiga. Ljubljana)

12. Antično grško zgodovino sta oblikovali predvsem mestni državi Atene in Sparta. Vsaka je imela svojo politično, gospodarsko in družbeno ureditev in jo skušala vsiliti drugi.

Na črto pred trditvami v levem stolpcu vpišite začetno črko države, za katero velja trditev iz desnega stolca.

- Slabotne otroke so izpostavljeni; preživeti so smeli le močni in sposobni za vojake.
- Zakonodaja, ki jo je v 7. stoletju pr. Kr. uredil Drakon, je bila znana po izredni strogosti (drakonske kazni).
- Najnižji razred prebivalcev so bili heloti, ki so bili last države; njihov položaj je bil deden.
- Njen pomembni politik Demosten je ostro nasprotoval povezovanju z Makedonijo.
- Polis je nastala na ravni kvadratasti skali, ki se je imenovala Akropola.
- Od vseh grških vojakov so bili njeni najbolj disciplinirani. Osnovna vojaška enota se je imenovala falanga.

A Atene

S Sparta

(3 točke)

13. V 7. in v 6. stoletju pr. Kr. je srednjo Italijo obvladovalo dvanajst etruščanskih mest, ki so imela v oblasti velik del Apeninskega polotoka. Na razvoj njihove kulture so vplivali tudi Grki.

Kmalu so cvetoča etruščanska mesta privabljala grške umetnike, ki so v ugodnem ozračju videli priložnost zase. Plinij poroča o nekem Demaratu, plemiču, ki so ga politične težave pognale iz njegovega rodnega mesta Korinta in ki je sklenil, da se bo naselil v etruščanskem mestu Tarkviniji. S seboj je pripeljal slikarje in tri lončarje.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 37. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 13.1. S pomočjo zgornjega besedila navedite, s katerimi dosežki so Grki odločilno vplivali na Etruščane.

- 13.2. Zakaj sta nam etruščanska zgodovina in kultura malo poznani?

(2 točki)

14. Po izročilu je bilo začetno obdobje rimske zgodovine kraljestvo.

Prva pomembna sprememba je bila odprava kraljestva, ki sta ga nadomestila dva letno voljena uradnika, konzula. Konzula sta opravljala službo kot kolegij dveh. Sistem, ki se je nadaljeval skozi vso rimsko zgodovino, je imel seveda za cilj, da deluje proti zlorabi moči v rokah oblasti. Dejansko pa je predvsem povečal vpliv senata.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 54. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 14.1. Kaj je po izročilu privedlo do konca kraljestva?

- 14.2. S pomočjo zgornjega besedila pojasnite način delovanja obeh konzulov.

(2 točki)

15. Zadnje stoletje rimske zgodovine pr. Kr. je bilo v znamenju prehoda iz republike v cesarstvo. V tem obdobju so imeli pomembno vlogo vojaški voditelji. Sklenjena sta bila dva triumvirata; člani so si delili oblast v državi.

Mark Licinij Kras si je v sulanskih čistkah med demokrati nabral temelj svojega ogromnega premoženja, ko je nakupoval zaplenjeno imetje po zelo nizkih cenah. Kras je bil inteligenten in do skrajnosti brezobziren človek – popolno nasprotje Pompeja, s katerim se je zvezal.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 93. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Oktavijan je bil star 18 let, ko je bil 44 pr. n. št. umorjen njegov stari stric Cezar, ta mu je v oporoki zapustil svoje ime in premoženje v nameri, da mu zagotovi nasledstvo. Oktavijan je potreboval 14 let politične intrige in bojev, da je izločil svoje nasprotnike in si zagotovil mesto kot gospodar svetovne države.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 95. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Izberite črko pred izbranim triumviratom.

A PRVI TRIUMVIRAT

B DRUGI TRIUMVIRAT

S pomočjo zgornjih besedil v obliki krajšega razmišljanja navedite: kdo je sestavljal triumvirat; v kakšnih zgodovinskih okoliščinah rimske države se je oblikoval; pojasnite cilje, ki so jih imeli pri oblikovanju povezave; pojasnite vzrok, zakaj so se morali povezati v triumvirat; kaj je povzročilo razpad njihovega zavezništva.

(5 točk)

16. Leta 27 pr. Kr. se je začela dolgotrajna samovlada Oktavijana Avgusta. Postal je gospodar rimskega sveta.

In ko je vojsko premamil z darovi, ljudstvo z razdeljevanjem žita ter vse s sladkim brezdeljem, se je polagoma dvigal in si prilaščal dolžnosti in pravice senata, uradnikov, zakonov, ne da bi mu kdo nasprotoval, kajti najpogumnejši so padli v bojih ali bili izgnani, vsi drugi od plemstva pa so bili, čim bolj se je kdo kazal hlapčevskega, odlikovani z bogastvom in častnimi službami.

(Vir: Cunliffe, B., 1982: Rimljani, str. 107. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 16.1. Navedite, katere gospodarske reforme je Oktavijan Avgust uvedel.
- 16.2. Razložite pomen naziva »princeps«, ki si ga je nadel Avgust.
- 16.3. Kaj še danes nosi ime tega vladarja?

(3 točke)

17. Sestavine rimske kulture so se globoko zapisale v temelje evropske civilizacije. Mnogi jeziki so ohranili izraze, pregovore in besede, ki so sad rimske kulture.

Povežite izraze iz levega stolpca z ustreznim izrazom iz desnega stolpca, in to tako, da na prazno črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____ Deli in vladaj.	A Panem et circenses.
_____ Kruha in iger.	B Et tu, Brutus?
_____ Tudi ti, Brut?	C Aleia iacta est.
_____ Kocka je padla.	D Divide et impera.

(2 točki)

18. Širjenje rimske države v Sredozemlje je bilo povezano s trgovskimi interesi in z izločanjem držav, ki so jih ogrožale. Da bi zavarovala svoje interese, je segla tudi v Afriko, od koder je po letu 246 pr. Kr. prihajala najresnejša grožnja njenim načrtom. Pri reševanju si pomagajte s sliko 4 v barvni prilogi.

Rimski zgodovinar Livij piše o punskem vojskovodju:

Ni bilo napora, pri katerem bi se utrudil telesno ali klonil duševno. Vročino in mraz je prenašal enako potrežljivo. Pogosto so ga videli, kako je, odet v vojni plašč, spal med vojaki, ki so stali okrog njega na straži. Tako v konjenici kakor v pehoti je puščal daleč za seboj vse druge. Prvi je hitel v boj, zadnji je po spopadu zapuščal bojišče.

(Vir: prevod Fašalek, J., 1964: Polibios, Obča zgodovina, str. 371. DZS. Ljubljana)

- 18.1. Od kod ime »punske vojne«?
- 18.2. O katerem punskem vojskovodju, ovekovečenem na sliki 3, govori zgornje besedilo?
- 18.3. Kako so Rimljani dokončno obračunali s poraženo afriško prestolnico?

(3 točke)

Slika 3: Prva in zadnja stran punskega kovanca

(Vir: Zgodovina v slikah, zv. 5, stolpca 2201–2202. DZS. Ljubljana, 1975)

19. Rimska država je skrbela za povezovanje delov države in za stike s sosednjimi ljudstvi.

Pojasnite, kako so Rimljani povezovali oddaljene dele države.

(1 točka)

Slika 4: Rimska kočija (relief na cerkvi Gospe Svete)

(Vir: Enciklopedija Slovenije, zv. 9, str. 190. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1995)

20. V začetku 4. stoletja je v rimski državi še vedno vladalo sovraštvvo med državo in krščanstvom. V teku stoletja so se razmere bistveno spremenile.

Ker sva jaz, Konstantin Avgust, in jaz, Licinij Avgust, spričo srečne okoliščine prišla v Milano in sva pretehtala vse, kar je ljudstvu v korist in prid, sva sklenila izdati odlok o tistih odredbah, ki se nanašajo na spoštovanje in čaščenje božjih zadev ...

(Vir: 2000 let krščanstva, str. 163. Založba Mihelač. Ljubljana, 1991)

- 20.1. Kateri vladar velja za prvega, ki je krščanstvo izenačil z rimske religijo?
- 20.2. Kako se imenuje dokument, s katerim je bila razglašena verska svoboda?
- 20.3. Pojasnite pomen omenjenega dokumenta za rimske državo.

(3 točke)

Slika 5: Konstantinov slavolok v Rimu

(Vir: 2000 let krščanstva, str. 163. Založba Mihelač. Ljubljana, 1991)

Različni modeli vladanja

21. Vdori germanskih ljudstev v zahodno polovico rimskega cesarstva so spremenili podobo dežel, ki so jih ta ljudstva zasedla. Vedno bolj so se poglabljale razlike med obema deloma cesarstva.
- 21.1. Pojasnite, na katerih področjih so se te razlike najbolj kazale.
 - 21.2. Z uporabo slike 5 v barvni prilogi navedite, kje na evropski celini je potekala meja med vzhodno in zahodno polovico rimske države.

(2 točki)

22. Doslej so zgodovinarji navajali različne razloge za propad rimske države.

Leta 376 so obstanek rimske države ogrozili Vizigoti, ki so bežali pred Huni; do takrat so sicer bili rimski federati in že v 4. stoletju so se po misijonu škofa Vulfila spreobrnili v kristjane arijanske veroizpovedi. Cesar Valens jim je obljudil Mezijo in jih zadolžil, da so še naprej pošiljali vojake. S to odločitvijo pa je cesar Valens odprl velika vpadna vrata na ustju Donave, skozi katera se je Vzhodnim Germanom posrečilo prodreti v rimske državo.

(Vir: Zgodovina v slikah, zv. 7, stolpec 2007. DZS. Ljubljana, 1976)

- 22.1. S pomočjo slike 5 v barvni prilogi pojasnite, kaj je sprožilo preseljevanje Vizigotov.

- 22.2. Pojasnite, kaj pomeni, da so bili Vizigoti rimski federati.

(2 točki)

V sivo polje ne pišite.

23. Preseljevanje ljudstev je rimske državo ogrožalo v vseh obdobjih, čeprav so imeli Rimljani pogoste stike z ljudstvi, ki so živela ob njihovih mejah. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5 v barvni prilogi.

- 23.1. Katera ljudstva so se naselila na območju rimske Galije?

- 23.2. Zakaj je vzhodni del cesarstva manj čutil posledice preseljevanja ljudstev?

(2 točki)

24. Kralju salijskih Frankov Klodviku (481–511) je uspelo združiti pod svojo oblastjo vsa frankovska plemena, premagati nasprotnike ter svojo oblast iz severne Galije razširiti proti jugu vse do Pirenejev.

Klodvik je položil temelje frankovski državi, ki so zdržali nekaj časa; svoje tekmece med frankovskimi plemenskimi knezi je dal odstraniti, z nadaljnji osvajanji je utrdil ozemeljsko bazo svoje države, s prevzemom katoliškega krščanstva pa je ustvaril osnovo notranje enotnosti države. Franki so lahko računali na pomoč Katoliške cerkve in papeštva.

(Vir: Zgodovina v slikah, zv. 7, stolpec 3062. DZS. Ljubljana, 1976)

- 24.1. Pojasnite, na koga se je Klodvik opiral pri uresničevanju svojih načrtov.
24.2. Kaj je bil temeljni vzrok za slabitev države po Klodvikovi smrti?

(2 točki)

Slika 6: Reims - Klodvikov krst

(Vir: osebni arhiv)

25. Našteta imena zgodovinskih osebnosti pripisite na prostor pred zgodovinskim dogodkom ali dejanjem, ki je pomembno zaznamovalo njihovo življenje:

Hamurabi, Justinijan, Karel Martel, Odoaker, Pavel Diakon, Solon.

_____ leta 476 je odstranil zadnjega rimskega cesarja

_____ reformator družbene ureditve v Atenah

_____ zmagovalec nad Arabci pri Poitiersu

_____ avtor najstarejše znane zakonodajne zbirke

_____ pobudnik obnove rimskega cesarstva v 6. stoletju

_____ avtor orisa zgodovine Langobardov

(3 točke)

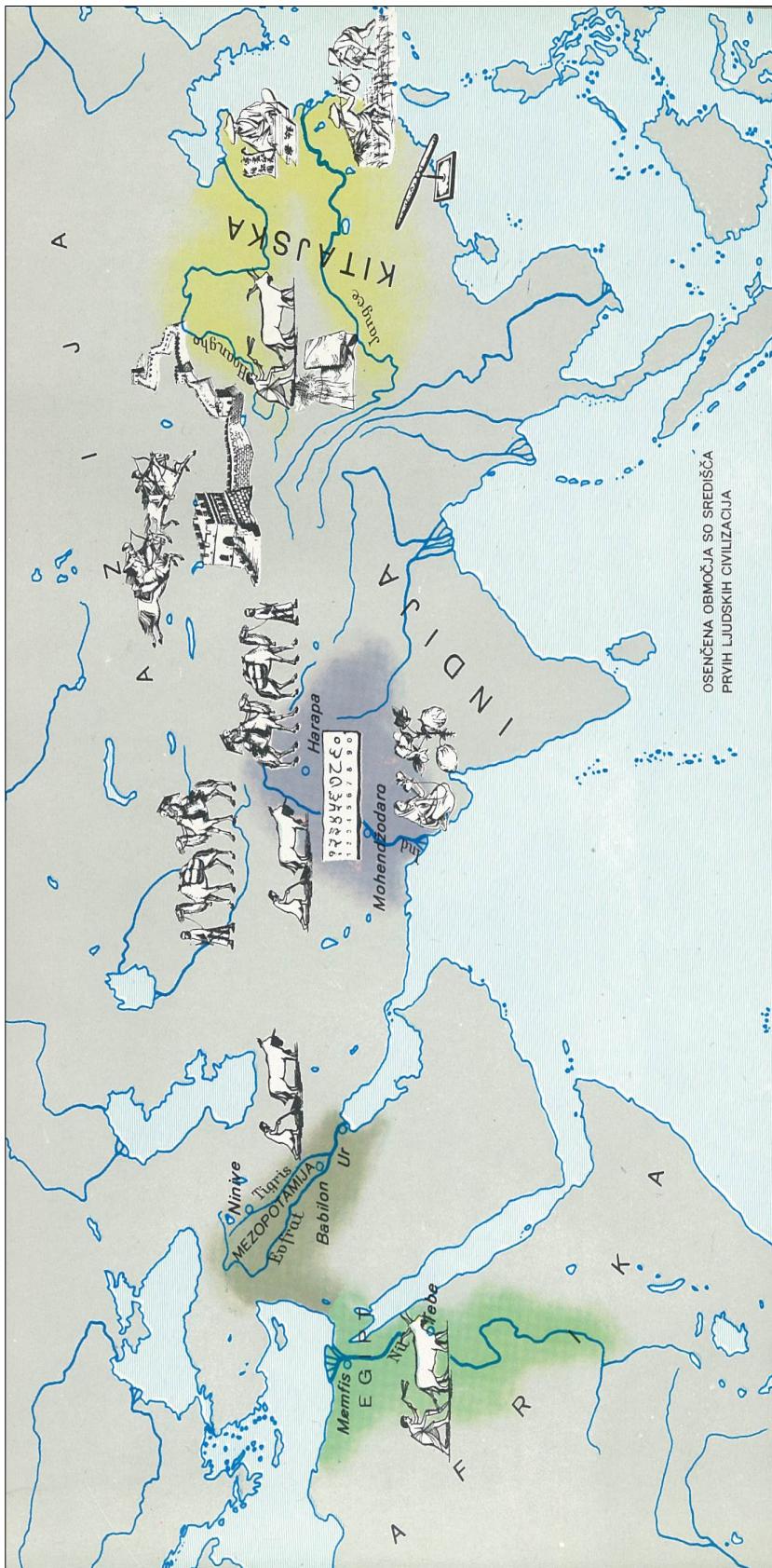

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran

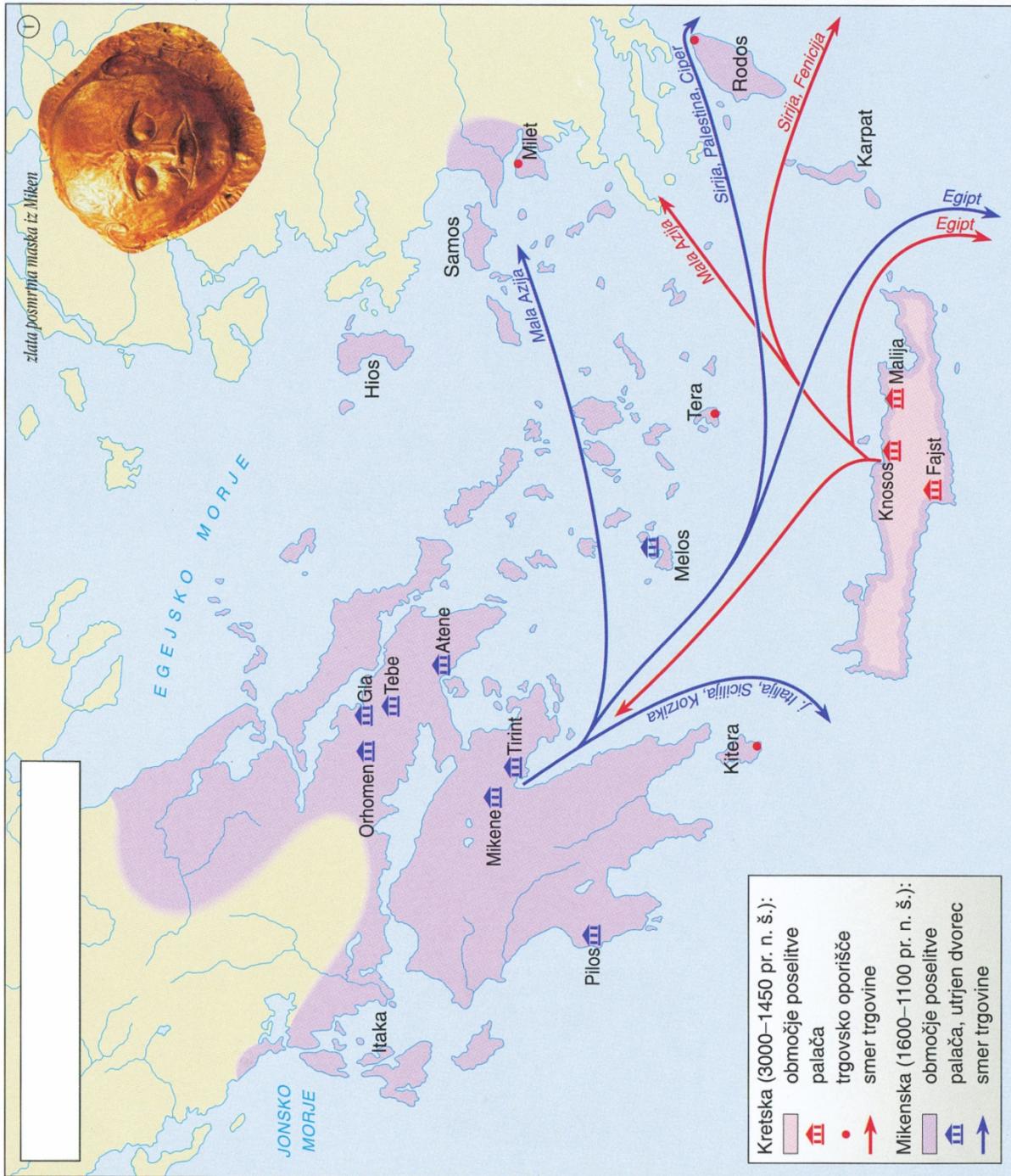
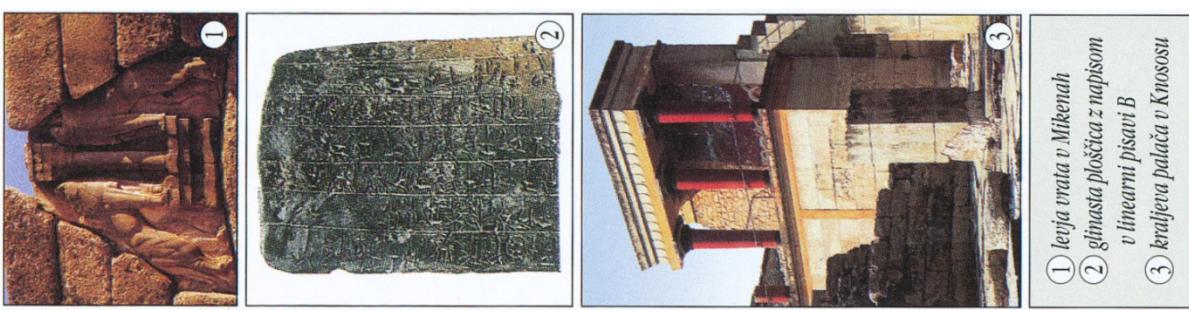

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

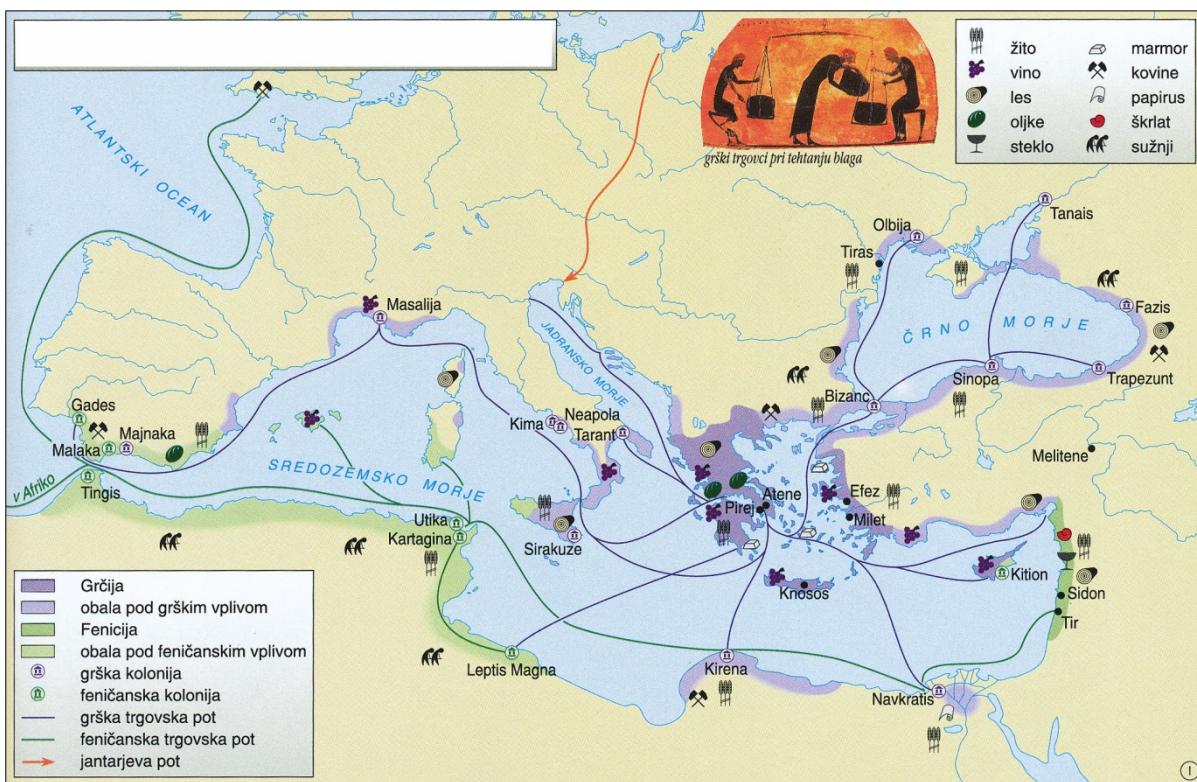
Slika 1: Začetki prvih visokih civilizacij v evrazijskem prostoru

(Vir: Zgodovinski atlas, str. 2. DZS. Ljubljana, 1981)

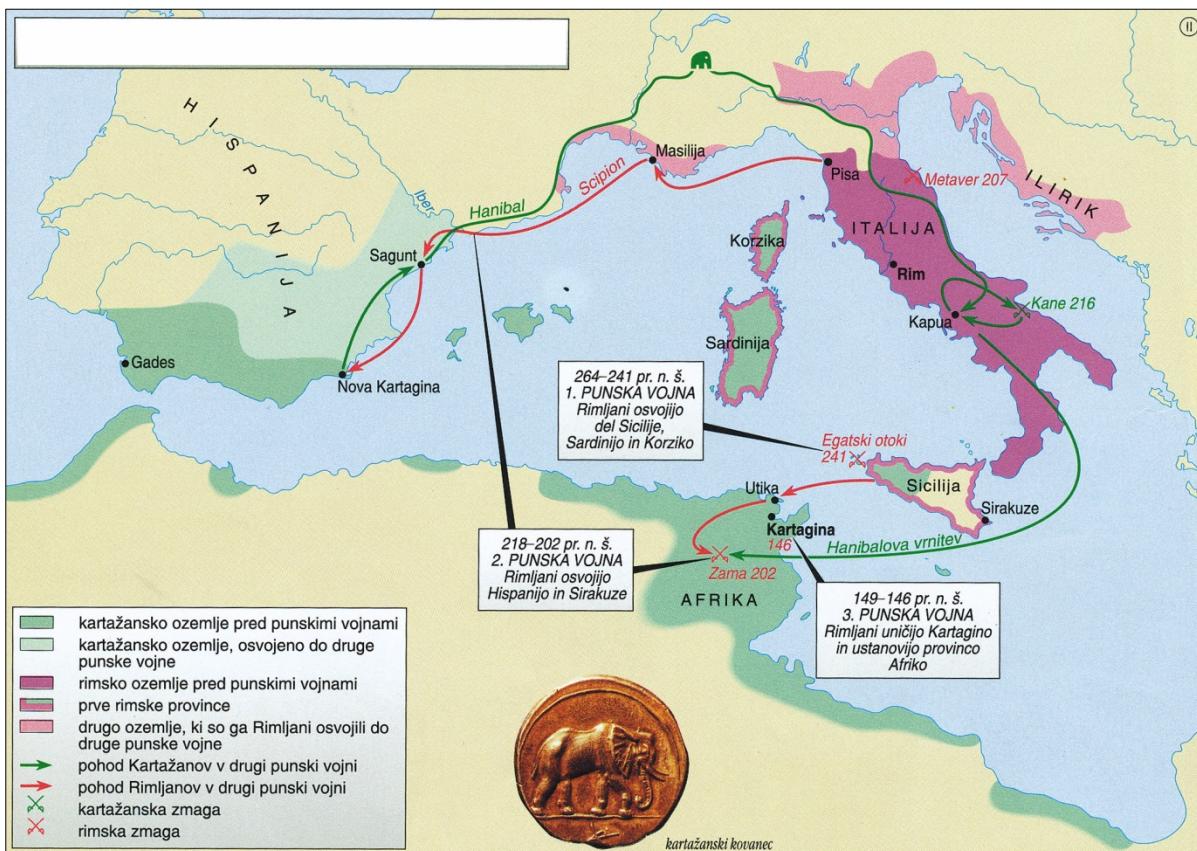
Slika 2: Kretska in mikenska kultura

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 12. Modrijan. Ljubljana, 2013)

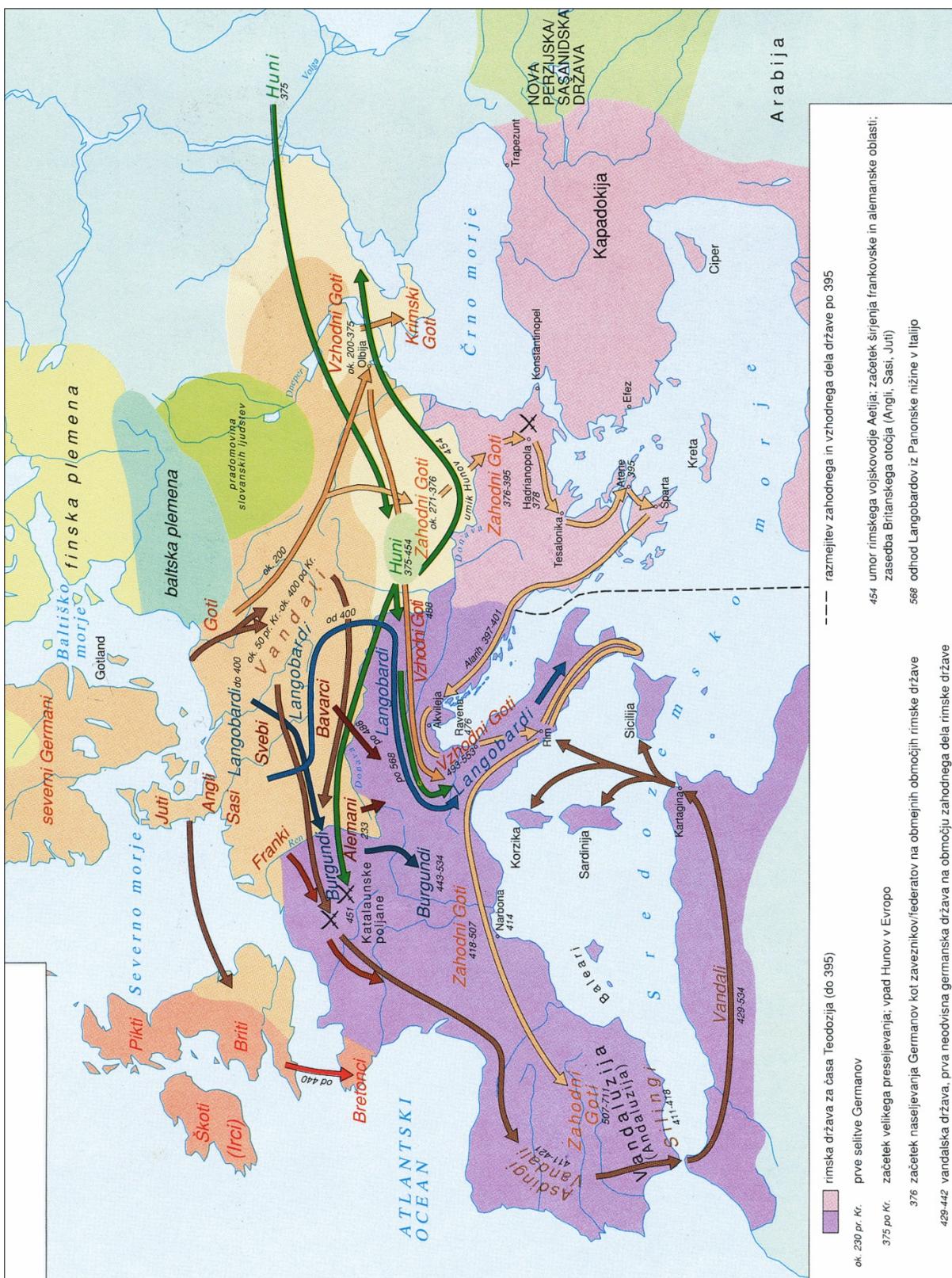
Slika 3: Grška in feničanska kolonizacija ter trgovina

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 13. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 4: Punske vojne in prodor Rimjanov v Sredozemlje

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 16. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 5: Selitev ljudstev in propad zahodnega dela rimske države

(Vir: Šolski zgodovinski atlas, str. 10. DZS. Ljubljana, 1994)